

04

EU-MIDIS

Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus

Suomi

2010

Data in Focus -raportti **Poliisin tekemät pysäytykset ja vähemmistöt**

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA)

EU-MIDIS EUROOPAN UNIONIN VÄHEMMISTÖJÄ JA SYRJINTÄÄ KOSKEVA TUTKIMUS

MIKÄ EU-MIDIS-tutkimus on?

EU-MIDIS tulee englannin kielen sanoista "European Union Minorities and Discrimination Survey", suomeksi Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus.

Se on ensimmäinen EU:n laajuinen tutkimus, jossa maahanmuuttajia ja etnisten vähemmistöjen edustajia on haastateltu arjessa koetusta syrjinnästä ja rikoksen uhriksi joutumisesta.

Monet syrjintätapaukset ja rikokset jäävät ilmoittamatta, ja tiedonkeruu vähemmistöryhmiin kohdistuvasta syrjinnästä ja rikollisuudesta on monissa jäsenvaltioissa rajallista. Siten EU-MIDIS on kattavin tähän mennessä tehty tutkimus EU:n vähemmistöihin kohdistuvasta syrjinnästä ja joutumisesta uhriksi.

Tutkimuksessa haastateltiin 23 500 maahanmuuttajaa ja etnisen vähemmistön edustajaa kaikissa EU:n 27 jäsenvaltiossa vuonna 2008.

Lisäksi kymmenessä jäsenvaltiossa haastateltiin 5 000:ta valtaväestön edustajaa, jotka asuivat samoilla alueilla kuin vähemmistöt. Näin tuli mahdolliseksi verrata tuloksia joidenkin avainkysymysten osalta.

Kukin haastattelu kesti 20 minuutista tuntiin, ja haastateltaville tehtiin joukko yksityiskohtaisia kysymyksiä.

Neljäs Data in Focus -sarjan raportti

Tässä raportissa käsitellään vastaajien kokemuksia poliisin tekemistä pysäytyksistä sekä luottamusta poliisiin. Raportti on neljäs EU-MIDISin Data in Focus -sarjassa.

EU-MIDIS-tutkimuksen Data in Focus -raportit ovat tiivistelmiä tutkimustuloksista, ja niiden tarkoitus on esitellä tärkeimpiä tuloksia lukijalle.

Kattava raportti EU-MIDIS-tutkimustuloksista julkaistiin joulukuussa 2009. Lukijoita pyydetään tutustumaan siihen, mikäli he haluavat lisätietoja otannasta ja haastattelupaikoista kussakin jäsenvaltiossa tai yksityiskohtaisia tietoja tutkimuksen kattamista aiheista.

Kaikki tutkimuksen Data in Focus -raportit ovat saatavissa viraston Internet-sivuilla (<http://fra.europa.eu/eu-midis>):

- *Data in Focus 1: The Roma* (data in Focus -raportti 1: romanit)
- Data in Focus -raportti 2: muslimit
- *Data in Focus 3: Rights Awareness and Equality Bodies* (data in focus -raportti 3: tietoisuus omista oikeuksista ja yhdenvertaista kohtelua valvovista elimistä)
- *EU-MIDIS Main Results Report* (EU-MIDIS: tärkeimmät tulokset -raportti)
- EU-MIDIS-katsaus – Johdatus Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) EU:n laajuiseen syrjintää koskevaan tutkimukseen
- *Technical report* (tekninen raportti)
- *Survey questionnaire* (kyselylomake)

Vastuuvapauslauseke: Jos tästä käännöksestä herää kysymyksiä, kannattaa tutustua englanninkieliseen versioon, joka on asiakirjan alkuperäinen, virallinen versio.

DATA IN FOCUS -RAPORTTI 4: TÄRKEIMMÄT TULOKSET POLIISIN TEKEMISTÄ PYSÄYTYKSISTÄ JA VÄHEMMISTÖISTÄ

- Kuudessa kymmenestä jäsenvaltiosta, joissa tutkittiin saman alueen vähemmistöjä ja valtaväestöä, vähemmistön edustajat olivat tulleet valtaväestöön kuuluvia vastaajia useammin poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana.
- Tarkasteltaessa poliisin tekemien pysäytysten yleisyyttä kymmenen jäsenvaltion vähemmistöissä ja valtaväestössä ainoastaan vähemmistöön kuuluvia vastaajia oli pysäytetty vähintään kolme kertaa viimeisen 12 kuukauden aikana.
- Jotkin vähemmistöryhmät ovat erityisen paljon poliisin valvonnan kohteena. Esimerkiksi Kreikassa romanivastaajat kertoivat tulleen poliisin pysäyttämäksi keskimäärin kuusi kertaa viimeisen 12 kuukauden aikana.
- Niissä kymmenessä jäsenvaltiossa, joissa vähemmistöön ja valtaväestöön kuuluvien vastaajien vastauksia voitiin verrata toisiinsa, poliisi oli pysäyttänyt useammin vastaajia vähemmistöstä kuin valtaväestöstä julkisissa kulkuneuvoissa tai kadulla. Esimerkiksi Unkarissa poliisin pysäyttämäksi tulleista romanivastaajista 83 prosenttia pysäytettiin julkisissa kulkuneuvoissa tai kadulla, kun vastaava osuus valtaväestössä oli 10 prosenttia. Espanjassa poliisin pysäyttämäksi tulleista pohjoisafrikkalaisista 81 prosenttia pysäytettiin julkisissa kulkuneuvoissa tai kadulla, kun valtaväestössä vastaava osuus oli 30 prosenttia.
- Kymmenessä jäsenvaltiossa, joissa vähemmistön ja valtaväestön vastauksia voitiin verrata toisiinsa, vähemmistön vastaajia pyydettiin valtaväestön vastaajia todennäköisemmin esittämään henkilötodistuksensa poliisin tekemän yhteydessä. Esimerkiksi Italiassa pysäytetyistä pohjoisafrikkalaisista 90 prosentin piti esittää henkilötodistus, kun valtaväestöön kuuluvilta vastaajilta sitä oli pyydetty 48 prosentilta. Kreikassa pysäytetyistä romaneista 88 prosentin oli esitettävä henkilötodistuksensa, kun valtaväestöön kuuluvilta vastaajilta sitä pyydetty 48 prosentilta.
- Niissä kymmenessä jäsenvaltiossa, joissa vähemmistöön ja valtaväestön kuuluvien vastaajien vastauksia verrattiin toisiinsa, valtaväestön edustajien mielestä poliisi kohteli heitä kunnioittavasti pysäytyksen aikana, kun taas useammat vähemmistön edustajat pitivät saamaansa kohtelua epäkunnioittavana.
- Vähemmistöryhmien henkilöt, jotka katsoivat poliisin pysäyttäneen heidät etnisen alkuperän tai maahanmuuttajataustan takia, luottivat poliisiin vähemmän kuin vähemmistöryhmien henkilöt, jotka katsoivat poliisipysäytyksen johtuvan jostakin muusta syystä kuin vähemmistötaustasta.
- Vähintään yksi viidestä seuraaviin ryhmiin kuuluvista henkilöistä oli sitä mieltä, että hän oli tullut poliisin pysäyttämäksi maahanmuuttajataustansa tai etnisen alkuperänsä takia: romanit Kreikassa (39 %), pohjoisafrikkalaiset Espanjassa (31 %), romanit Unkarissa (24 %), Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevat henkilöt Ranskassa (24 %) ja pohjoisafrikkalaiset Italiassa (21 %).
- Joka toinen väkivallan, uhkailun tai vakavan häirinnän kohteeksi joutunut vastaaja vähemmistöstä ei ollut ilmoittanut asiasta poliisille, koska ei uskonut poliisin pystyvän tekemään asialle mitään.
- 13 prosenttia väkivaltaa, uhkailua tai vakavaa häirintää kokeneista vähemmistöön kuuluvista henkilöistä ei ollut ilmoittanut asiasta poliisille poliisia kohtaan tuntemansa inhon tai pelon ja/tai aiemman poliisien kanssa asiointiin liittyvän huonon kokemuksen takia.

TUTKIMUS

EU-MIDIS-tutkimuksen kysymyksissä käsiteltiin seuraavia aiheita:

- kokemuksia vähemmistötaustaan perustuvasta syrjinnästä yhdeksällä eri arkielämän alueella ja sitä, olivatko vastaajat ilmoittaneet syrjinnästä;
- havaintoja maassa esiintyvistä syrjinnän muodoista, tietoa omista oikeuksista ja mahdollisuuksista valittaa syrjivästä kohtelusta;
- kokemuksia rikoksen uhriksi joutumisesta sekä sitä, johtuiko rikos vastaajan mielestä osittain tai kokonaan vähemmistötaustasta ja ilmoittiko hän rikoksesta poliisille;

EU-MIDIS-kyselylomake on nähtävissä viraston Internet-sivuilla: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_Questionnaire.pdf

- kokemuksia lainvalvonta-, tulli- ja rajatarkastusviranomaisten kanssa asioinnista ja sitä, kokivatko vastaajat olevansa etnisestä profiloinnista aiheutuvan syrjinnän uhreja.

OTANTA

Haastatteluja tehtiin kaikkien EU:n jäsenvaltioiden alueella

Kussakin jäsenvaltiossa haastateltiin noin 500–1 500 henkilöä.

Haastateltavat kuuluivat valittuihin etnisiin vähemmistöihin, maahanmuuttajiin ja kansallisiin vähemmistöryhmiin.

Haastattelujakso:

Toukokuu–marraskuu 2008

Otantamenetelmä:

Pääosin satunnaisotanta:
22 jäsenvaltiossa 27:stä

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

MIKSI TUTKIA POLIISITOIMINTAA JA VÄHEMMISTÖJÄ?

Tasavertaisuuteen ja syrjimättömyyteen perustuva lainvalvonta on yksi kansanvaltaisen yhteiskunnan perustavanlaatuisia periaatteita. Euroopan unioniin suuntautuvan maahanmuuton, jäsenvaltioiden sisäisen ja niiden välisen muuttoliikkeen, kuten jo vakiintuneiden kansallisten vähemmistöjenkin myötä, lainvalvontaviranomaiset ovat työssään yhä enemmän tekemisissä erilaisten yhteisöjen kanssa.

Jos lainvalvontaviranomaisten tehtäviin katsotaan kuuluvan rikosten torjunnan lisäksi uhrien ja todistajien sekä heidän edustamiensa yhteisöjen tarpeiden ja oikeuksien huomioon ottaminen, lainvalvontaviranomaisten toimintaa voi alkaa tutkia julkisena palveluna – sellaisena, joka palvelee Euroopan unionin monimuotoista väestöä. Tämän vuoksi EU-MIDIS-tutkimuksessa kysyttiin vähemmistöryhmiltä heidän käsityksiään ja kokemuksiaan etniseen alkuperään tai maahanmuuttajataustaan perustuvasta syrjinnästä arkielämän eri alueilla, mukaan lukien lainvalvonta.

Se, miten hyvin poliisityö julkisena palveluna toimii, on sidoksissa siihen, miten poliisi kohtelee eri yhteisöjä. Jos rikoksista saadaan paljon virallisia ilmoituksia, selittyy se osittain hyvinä suhteina ja luottamuksena poliisiin. Erityisesti ilmoitettujen ja kirjattujen rasististen rikosten korkea määrä kuvastaa lainvalvontaviranomaisten ja vähemmistöjen hyviä suhteita.

Tässä raportissa tarkastellaan lainvalvontaviranomaisten työtä tasavertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden noudattamisen kannalta ja poliisitoimintaa julkisena palveluna. Yli 23 500 vähemmistö- ja maahanmuuttajataustaiselta henkilöltä saadut vastaukset antavat tärkeää tietoa vähemmistöjen kokemuksista poliisitoiminnasta, myös mahdollisesta syrjivästä kohtelusta, kussakin jäsenvaltiossa. Tässä raportissa esitettävät tiedot voivat auttaa jäsenvaltioita mahdollisten poliisin ja yhteisöjen välisiin suhteisiin liittyvien ongelmien tunnistamisessa ja ratkaisemisessa.

Tätä Data in Focus -raporttia olisi luettava samanaikaisesti Euroopan unionin perusoikeusviraston julkaiseman oppaan ”Kohti tehokkaampaa poliisitoimintaa – Syrjivän etnisen profiloinnin taustaa ja sen ehkäiseminen: opas (2010)” kanssa. Oppaassa käsitellään poliisityöhön liittyvää etnistä profilointia.

ENSIMMÄINEN EU:N LAAJUINEN TUTKIMUS, JOSSA ON VÄHEMMISTÖJEN KOKEMUKSIA POLIISIN TOIMINNASTA

Suurimmassa osassa jäsenvaltioita lainvalvontaviranomaisten ja vähemmistöryhmien välinen suhde on alituttu, joten tässä raportissa luodaan ensimmäinen EU:n laajuinen katsaus joidenkin valittujen vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kokemuksiin lainvalvontaviranomaisten toiminnasta. Ainoastaan muutamit EU:n jäsenvaltiot Yhdistyneen kuningaskunnan johdolla keräävät järjestelmällisesti rikosoikeudellisia tietoja tai tutkivat lainvalvontaan liittyvien käytäntöjen, mukaan lukien poliisin tekemien pysäytysten, vaikutuksista eri ryhmiin. Tämänkaltaiset tiedot, kuten nimettömästi kootut yhdistetyt tiedot, auttavat kuitenkin sellaisten mahdollisten syrjivien poliisikäytäntöjen tunnistamisessa, jotka havaitsematta jääneinä voivat vahingoittaa poliisin ja eri yhteisöjen välisiä suhteita.

Lainvalvonnasta saatujen kokemusten vertailemiseksi **EU-MIDIS-tutkimuksessa haastateltiin myös valtaväestön edustajia kymmenessä jäsenvaltiossa heidän kokemuksistaan poliisin tekemistä pysäytyksistä.** Haastatteluissa esitettiin kysymyksiä sellaisille valtaväestön edustajille, jotka asuivat samoilla alueilla kuin tutkimukseen osallistuneet vähemmistöt, tutkimustulosten suoran vertailun helpottamiseksi. Tältä osin tutkimustulokset ovat ensimmäisiä laatuaan, sillä niissä verrataan eri vähemmistöihin ja valtaväestöihin kuuluvien henkilöiden kokemuksia kymmenen jäsenvaltion alueella.

MITÄ TUTKIMUKSESSA KYSYTTIIN?

Tutkimuksessa haastatelluille henkilöille esitettiin useita lainvalvontaa koskevia kysymyksiä muun muassa seuraavista aiheista:

Poliisin tekemät pysäytykset ja muut kokemukset poliisista

- Ennen kuin vastaajilta kysyttiin yksityiskohtaisesti heidän kokemuksistaan poliisista, heiltä kysyttiin yleisluontoisesti luottamuksesta poliisia kohtaan.
- Vastaajilta kysyttiin, oliko poliisi pysäyttänyt heidät viimeisen 12 kuukauden aikana maassa, jossa haastattelu tehtiin, ja miten pysäytykset koettiin. Pysäytetyiltä kysyttiin *käsitystä siitä*, johtuiko pysäytys maahanmuuttaja- tai vähemmistötaustasta, toisin sanoen 'etnisen profiloinnin' takia.
- Pysäytetyksi tulleille vastaajille esitettiin useita kysymyksiä pysäytyksen luonteesta, kuten siitä, mitä poliisi teki ja kohteliko poliisi heitä kunnioittavasti.

Rikoksen uhriksi joutuminen ja poliisille ilmoittaminen

- Väkivallan, uhkailun tai vakavan häirinnän kohteeksi joutuneilta vastaajilta kysyttiin, olivatko he itse ilmoittaneet asiasta poliisille tai oliko joku muu tehnyt sen?
- Mikäli asiasta ei ollut ilmoitettu, vastaajilta kysyttiin syytä ilmoittamatta jättämiseen.
- Vastaajilta, jotka olivat ilmoittaneet asiasta poliisille, kysyttiin myös olivatko he tyytyväisiä toimiin, joihin poliisi oli ryhtynyt asian selvittämiseksi.

KOKEMUKSET POLIISIN TEKEMISTÄ PYSÄYTYKSISTÄ JA SYRJIVÄSTÄ KOHTELUSTA: EROT VÄHEMMISTÖRYHMIEN VÄLILLÄ

SYRJIVÄ ETNINEN PROFILOINTI:

Euroopan perusoikeusviraston julkaisussa julkaisussa "Kohti tehokkaampaa poliisitoimintaa – syrjivän etnisen profiiloinnin taustaa ja sen ehkäiseminen: opas" (2010) syrjivä etninen profiilointi määritellään seuraavasti:

- Yksilön kohtelemisen muita samanlaisessa tilanteessa olevia henkilöitä epäedullisemmin (toisin sanoen syrjimin), esimerkiksi käyttämällä sellaisia poliisivaltuuksia kuin pysäytyksiä ja etsintöjä.
- Päätös poliisivaltuuksien käyttämisestä perustuu ainoastaan tai pääasiallisesti kyseisen henkilön rotuun, etniseen alkuperään tai uskontoon.

Euroopan perusoikeusviraston oppaassa selitetään, milloin profiilointi rodun, etnisen alkuperän ja uskonnon perusteella katsotaan lainvastaiseksi. Julkaisussa puhutaan syrjivästä etnisestä profiiloinnista erottamaan lainvastainen profiilointi lainvalvonnan tutkintamenetelmänä käytettävästä profiiloinnista.

Poliisin tekemistä pysäytyksistä saatujen havaintojen tutkimustuloksia voidaan tarkastella useasta näkökulmasta.

Kuviossa 1 esitetään seuraavat tulokset kaikkien vastaajien osalta:

- (1) Sellaisten kussakin jäsenvaltiossa haastateltuihin vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden prosenttiosuus, jotka olivat tulleet poliisiin pysäyttämiksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Osuus on saatu laskemalla yhteen ensimmäinen ja toinen prosenttiluku.
- (2) Sellaisten kussakin jäsenvaltiossa haastateltuihin vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden prosenttiosuus, jotka olivat tulleet poliisiin pysäyttämiksi viimeisen 12 kuukauden aikana ja jotka kokivat sen johtuvan heidän etnisestä alkuperästään tai maahanmuuttajataustastaan – kuvion ensimmäinen prosenttiluku..
- (3) Sellaisten kussakin jäsenvaltiossa haastateltuihin vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden prosenttiosuus, jotka olivat tulleet poliisiin pysäyttämiksi viimeisen 12 kuukauden aikana mutta jotka eivät kokeneet sen johtuvan heidän etnisestä alkuperästään tai maahanmuuttajataustastaan – kuvion toinen prosenttiluku.

Tuloksia voidaan lukea muun muassa seuraavasti:

Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevat henkilöt aovat erityisen paljon poliisin valvonnan kohteena Irlannissa – 59 prosenttia näistä henkilöistä oli pysäytetty viimeisen 12 kuukauden aikana. Kuitenkin vain 6 prosenttia kaikista haastatelluista Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevista henkilöistä oli sitä mieltä, että heidät oli viimeisen 12 kuukauden aikana pysäytetty nimenomaan heidän etnisen tai maahanmuuttajataustansa takia. Vastaajista 53 prosenttia ilmoitti tulleen poliisiin pysäyttämiksi viimeisen 12

kuukauden aikana siten, että he eivät katsoneet pysäytyksen johtuvan poliisin syrjivästä profiiloinnista.

Myös **Kreikassa haastatellut romanit** olivat erityisen paljon poliisin valvonnan kohteena – kyseisistä vastaajista 56 prosenttia oli pysäytetty viimeisen 12 kuukauden aikana. 39 prosenttia kaikista Kreikassa haastatelluista romaneista ilmoitti, että heidät oli pysäytetty nimenomaan heidän etnisen alkuperänsä takia, ja vain 17 prosenttia katsoi, ettei pysäytys liittynyt heidän etniseen taustaansa.

Huolestuttavimmat kuviossa 1 esitetyt tulokset liittyvät vastaajaryhmiin, jotka ilmoittavat muita ryhmiä useammin joutuneensa poliisin syrjivän profiiloinnin kohteeksi. Esimerkiksi seuraavien ryhmien kohdalla enemmän kuin yksi viidestä haastatellusta koki, että poliisi oli pysäyttänyt hänet etnisen alkuperän tai maahanmuuttajataustan takia: romanit Kreikassa (39 %), pohjoisafrikkalaiset Espanjassa (31 %), romanit Unkarissa (24 %), Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevat henkilöt Ranskassa (24 %) ja pohjoisafrikkalaiset Italiassa (21 %).

Sellaisissa jäsenvaltioissa, joissa haastateltiin useampaan kuin yhteen ryhmään kuuluvia henkilöitä, haastateltuihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden profiilointia koskevat havainnot olivat joko hyvin erilaisia tai hyvin samankaltaisia. Kun esimerkiksi 31 prosenttia Espanjassa haastatelluista pohjoisafrikkalaisista oli sitä mieltä, että poliisi oli pysäyttänyt heidät maahanmuuttajataustan tai etnisen alkuperän takia, vain 13 prosenttia eteläamerikkalaisista ja 5 prosenttia romanialaisista koki pysäytyksen johtuvan edellä mainitusta syystä. Nämä tulokset voivat viitata syrjiviin poliisikäytäntöihin, jotka vaikuttavat tiettyihin vähemmistöryhmiin enemmän kuin muihin. Ranskassa puolestaan profiilointiin liittyviä havaintoja tehneiden Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevien henkilöiden (24 %) ja pohjoisafrikkalaisten henkilöiden osuus (18 %) oli lähes yhtä suuri, kuten myös Italiassa haastateltujen pohjoisafrikkalaisten (21 %), albaanien (16 %) ja romanialaisten (14 %) osuus.

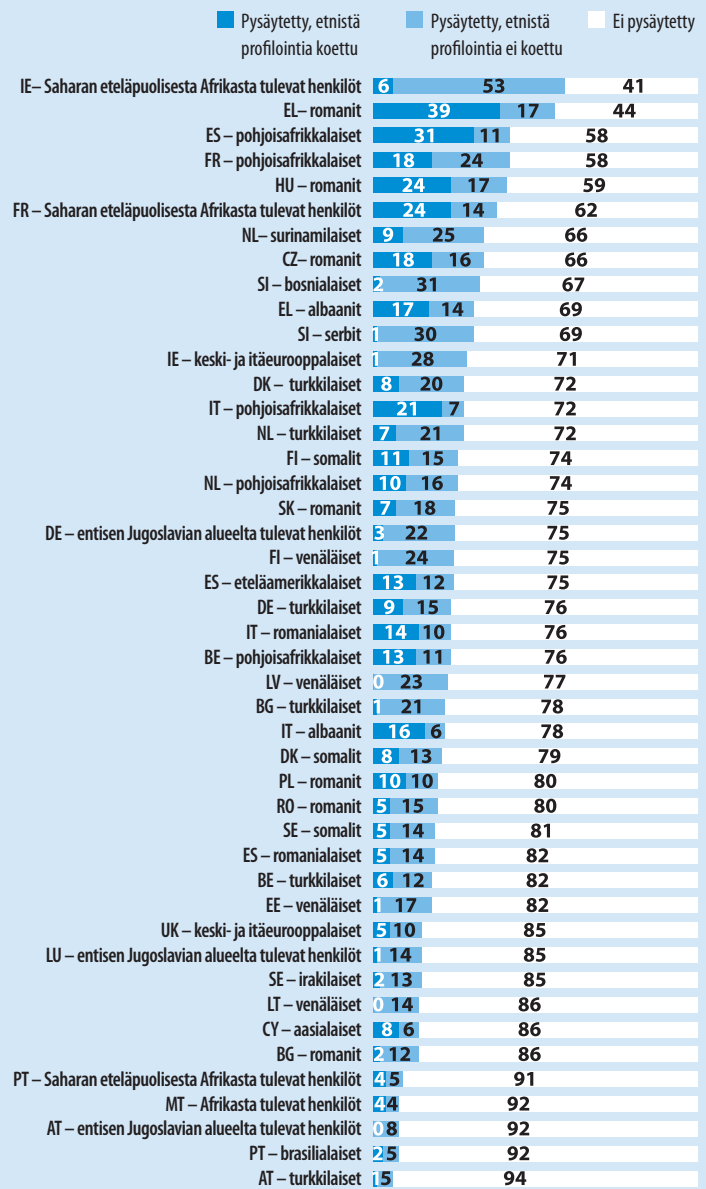
Samanaikaisesti tulokset osoittavat, kuinka samanlaisen taustan omaavat vastaajaryhmät kokivat poliisin tekemät pysäytykset eri tavoin eri jäsenvaltioissa. Kun esimerkiksi 31 prosenttia Espanjassa olevista pohjoisafrikkalaisista oli sitä mieltä, että poliisi pysäytti heidät etnisen alkuperän tai maahanmuuttajataustan takia – 'etnisen profiloinnin' perusteella – vastaava osuus Ranskan pohjoisafrikkalaisista oli 18 prosenttia. Kun Kreikassa olevista romaneista 39 prosenttia oli sitä mieltä, että poliisi käytti heihin etnistä profilointia, vain 5 prosenttia Romaniassa olevista romaneista ja 2 prosenttia Bulgariassa olevista romaneista ilmoitti tulleen pysäytetyksi nimenomaan etnisen alkuperänsä takia. Kuten romaneja käsittelevässä Data in Focus -raportissa todetaan, tätä eroa voidaan selittää osittain sillä, että romanit ovat Bulgariassa ja Romaniassa eristyneempiä yhteiskunnan valtavirrasta – myös poliisivalvonnan osalta – eivätkä siten myöskään koe yhtä usein mahdollista syrjintää.

Myönteisenä tuloksena voidaan pitää sitä, että kun kaikkia haastateltuja ryhmiä koskevia tuloksia vertaillaan, venäläistäustaiset sekä entisen Jugoslavian alueelta tulevat henkilöt ovat sitä mieltä, ettei heitä juurikaan pysäytetä etnisen alkuperän tai maahanmuuttajataustan takia. Sellaisiin ryhmiin kuuluvilla henkilöillä, jotka ilmoittivat eniten poliisin tekemistä pysäytyksistä etnisen alkuperänsä tai maahanmuuttajataustansa takia – kuten romanit, pohjoisafrikkalaiset ja Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevat henkilöt – on tummempi iho kuin sellaisiin ryhmiin kuuluvilla henkilöillä, joilla oli vähemmän kokemusta syrjivistä poliisin pysäytyksistä.

Tuloksista tulee helpommin ymmärrettäviä, kun tarkastellaan niiden kymmenen jäsenvaltion tuloksia, joissa myös valtaväestön edustajia haastateltiin. Näin tuloksia voidaan verrata "normaaleiksi" katsottaviin valtaväestön kokemuksiin.

Kuvio 1

Niiden vastaajien prosenttiosuus, jotka poliisi pysäytti viimeisen 12 kuukauden aikana

EU-MIDIS-tutkimus, kysymykset F3 ja F5

POLIISIN TEKEMÄT PYSÄYTYKSET: EROT VÄHEMMISTÖÖN JA VALTAVÄESTÖÖN KUULUVIEN HAASTATELTUJEN VÄLILLÄ

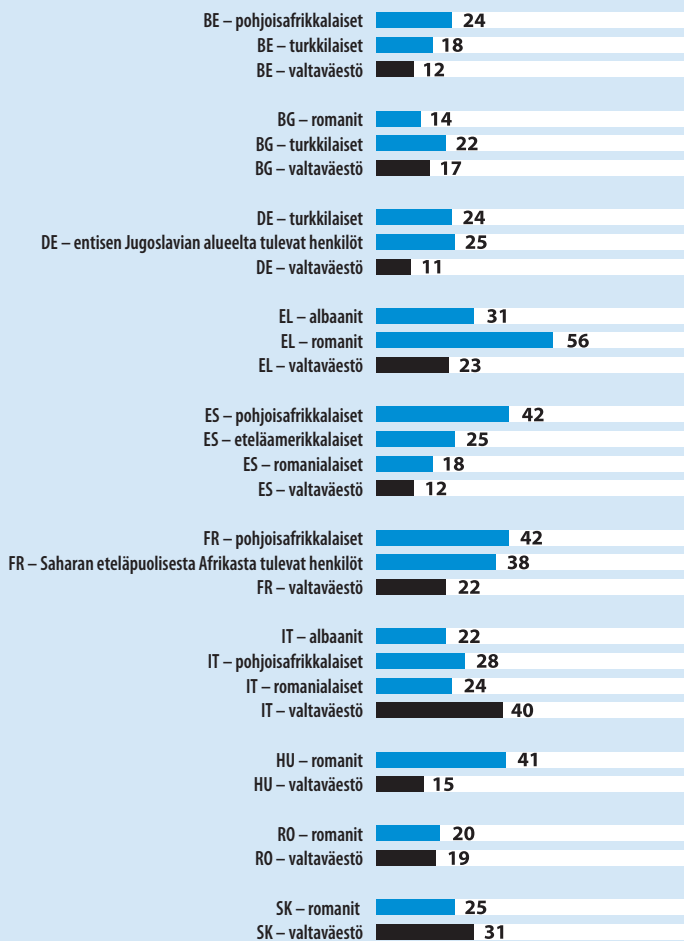
Poliisin tekemien pysäytysten yleisyys

Kymmenessä jäsenvaltiossa haastateltiin vähemmistöjen lisäksi valtaväestön edustajia, jotka asuivat samalla alueella kuin vähemmistöt. Myös heiltä kysyttiin, olivatko he tulleet poliisin pysäyttämiksi viimeisen 12 kuukauden aikana.¹

Kuviossa 2 esitetyt tulokset kertovat siitä, pysäyttääkö poliisi useammin vähemmistöön kuuluvia henkilöitä kuin valtaväestöön kuuluvia henkilöitä. Koska valtaväestöön kuuluvilta vastaajilta ei kysytty, katsoivatko he tullessaan pysäytetyksi etnisen tai vähemmistötaustansa takia, kuviossa esitetyt tulokset heijastavat ainoastaan kuhunkin ryhmään kuuluvien, pysäytetyksi tulleiden henkilöiden osuutta, ja tuloksia on tulkittava varovasti syrjivien

Kuvio 2

Niiden kymmenessä jäsenvaltiossa haastateltujen valtaväestöön ja vähemmistöihin kuuluvien vastaajien osuus, jotka poliisi oli pysäyttänyt viimeisen 12 kuukauden aikana

EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F3

profilointikäytäntöjen toteennäytön kannalta. Näin ollen tuloksista voidaan päätellä seuraavaa:

- **Kuudessa niistä kymmenestä jäsenvaltiosta, joissa haastateltiin sekä valtaväestöön että vähemmistöön kuuluvia henkilöitä, poliisi oli pysäyttänyt useammin vähemmistöön kuuluvia henkilöitä viimeisen 12 kuukauden aikana.**
- Italiassa ja Slovakiassa eli kahdessa kymmenestä jäsenvaltiosta, joissa haastateltiin sekä valtaväestöön että vähemmistöön kuuluvia henkilöitä, poliisi oli pysäyttänyt useammin valtaväestöön kuuluvia henkilöitä viimeisen 12 kuukauden aikana.
- Bulgariassa tilanne ei ole yhtä yksiselitteinen – 14 prosenttia romaneista, 17 prosenttia valtaväestöstä ja 22 prosenttia turkkilaisista ilmoitti tullessaan poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana.
- Romaniassa poliisin pysäyttämäksi tulleiden romanien (20 %) ja valtaväestön (19 %) osuus on lähes yhtä suuri.

Testaamalla erojen tilastollista merkittävyyttä valtaväestöön ja vähemmistöön kuuluvien vastaajien välillä kymmenessä jäsenvaltiossa² EU-MIDIS-tutkimuksessa osoitetaan, etteivät erot johdu sattumasta.

Valtaväestön ja vähemmistön kokemissa poliisin tekemissä pysäytyksissä voidaan huomata suuria eroja:

- Unkarissa 15 prosenttia haastatelluista valtaväestön edustajista oli tullut pysäytetyksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kun vastaava romanien osuus oli 41 prosenttia.
- Kreikassa 23 prosenttia haastatelluista valtaväestön edustajista oli tullut pysäytetyksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kun vastaava romanien osuus oli 56 prosenttia.
- Espanjassa 12 prosenttia haastatelluista valtaväestön edustajista oli tullut pysäytetyksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kun vastaava pohjoisafrikkalaisten osuus oli 42 prosenttia.
- Ranskassa 22 prosenttia haastatelluista valtaväestön edustajista oli tullut pysäytetyksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kun vastaava pohjoisafrikkalaisten osuus oli 42 prosenttia.

¹ Tutkimusbudjetti mahdollisti valtaväestön haastattelut vain kymmenessä EU:n 27 jäsenvaltiosta. Kyseiset jäsenvaltiot valittiin satunnaisesti.

² 95 % luotettavuustaso, khii-neliö-testi (Pearson chi-square test).

Kuinka usein poliisi pysäytti

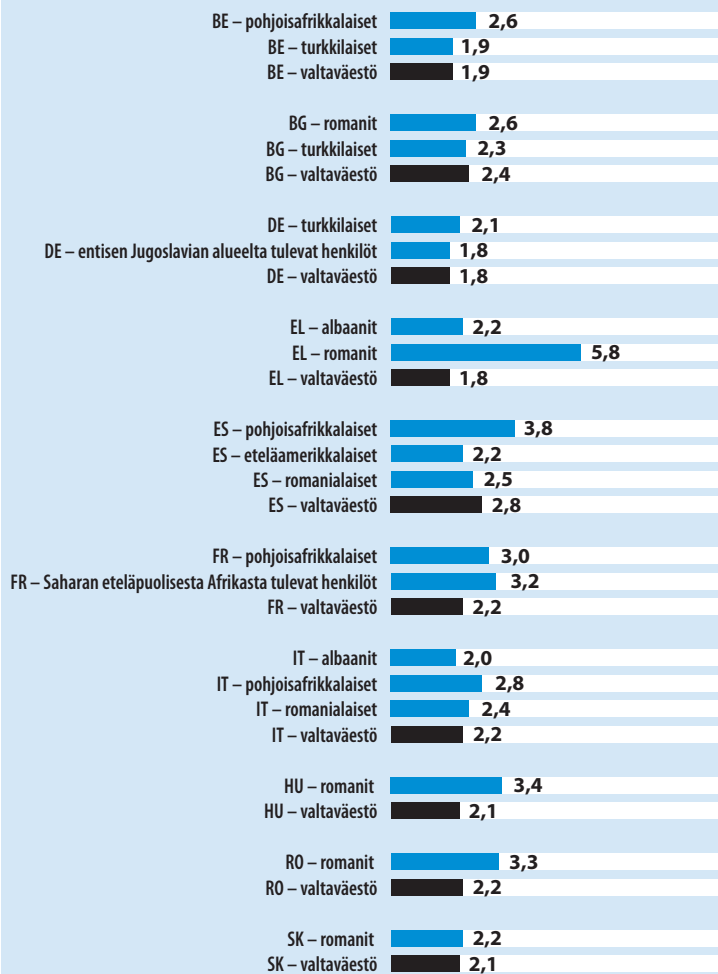
Vastaajilta, jotka olivat tulleet poliisin pysäyttämiksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kysyttiin myös, kuinka usein poliisi oli heidät pysäyttänyt.

Kuviosta 3 käy selkeästi ilmi, että vähemmistöryhmiin kuuluvat vastaajat ovat useassa EU:n jäsenvaltiossa joutuneet useammin poliisin pysäyttämiksi kuin valtaväestöön kuuluvat vastaajat. **Vastaajat, jotka ilmoittivat tulleen poliisin pysäyttämiksi vähintään kolme kertaa viimeisen 12 kuukauden aikana, edustavat vain vähemmistöryhmiä** – esimerkiksi Kreikassa romanivastaajat kertoivat tulleen poliisin pysäyttämiksi keskimäärin lähes kuusi kertaa viimeisen 12 kuukauden aikana.

Tulokset osoittavat, että jotkin vähemmistöryhmät ovat erityisen paljon poliisin valvonnan kohteena. Valtaväestön ja vähemmistön erilaisilla kokemuksilla poliisin valvonnasta voi olla huolestuttavat seuraukset erityisesti, mikäli vähemmistöön kuuluvat henkilöt tuntevat epäluottamusta poliisia kohtaan. Kuten eräät tutkimukset ja tapahtumat – Lontoon Brixtonin kaupunginosan vuoden 1981 'rotumellakoista'³ aina vuoden 2005 lähinnä maahanmuuttajien asuttamiin Pariisin kaupunginosaan, erityisesti Clichy-sous-Bois'n alueelle keskittyneisiin laajoihin mellakoihin⁴ saakka – ovat viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana osoittaneet, poliisin on vältettävä sellaisia toimia, jotka voivat lisätä epäluottamusta tai pahimmillaan synnyttää levottomuuksia jo ennestään etnisen tai maahanmuuttajataustansa takia syrjintää kokevien yhteisöjen keskuudessa. Valtion (ja koko yhteiskunnan) edustajana poliisi ja sen toiminta on voitava nähdä ilman siihen liitettävää syrjintää. Tämänkaltaisen poliisitoiminta voi lujittaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta.

Kuvio 3

Poliisin pysäytysten lukumäärä viimeisen 12 kuukauden aikana (niiden vastaajien osalta, jotka olivat tulleet pysäytetyksi) kymmenessä jäsenvaltiossa haastateltujen valtaväestöä ja vähemmistöjä edustavien henkilöiden kohdalla

EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F4

³ The Scarman Report: The Brixton Disorders, 10-12 April 1981, Cmd 8427, London: Home Office (1981).

⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4413964.stm>.

Pysäytytilanne

Tutkimuksessa haastatelluilta henkilöiltä kysyttiin, minkälaisissa olosuhteissa he olivat viimeksi tulleet poliisin pysäyttämiksi eli tapahtuiko pysäyttäminen yksityisajoneuvolla matkustettaessa, julkisessa kulkuneuvossa vai kadulla. Kuviossa 4 esitetyt tulokset osoittavat, että 70–98 prosenttia kymmenessä jäsenvaltiossa haastatelluista valtaväestöä edustavista vastaajista oli yksityisajoneuvossa pysäytyksen tapahtuessa. Sen sijaan vähemmistöön kuuluvien henkilöiden kohdalla todennäköisyys tulla pysäytetyksi yksityisajoneuvossa vaihtelee haastateltujen vähemmistöryhmien mukaan. Vähemmistöä edustavat henkilöt tulivat valtaväestöä edustavia henkilöitä useammin pysäytetyksi julkisessa kulkuneuvossa tai kadulla. Esimerkiksi Ranskassa 17 prosenttia valtaväestön vastaajista, 27 prosenttia pohjoisafrikkalaisista ja 57 prosenttia Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevista henkilöistä oli tullut pysäytetyksi julkisessa kulkuneuvossa tai kadulla.

EU-MIDIS-tutkimuksen mukaan sellaiset vähemmistöön kuuluvat henkilöt, jotka henkilökohtaisesti omistivat ajoneuvon tai joiden kotitaloudessa oli ajoneuvo (31 %), olivat huomattavasti todennäköisemmin tulleet pysäytetyksi

viimeisen 12 kuukauden aikana kuin sellaiset vähemmistöön kuuluvat henkilöt, jotka eivät omistaneet ajoneuvoa tai joiden kotitaloudessa ei ollut ajoneuvoa (15 %).

Näitä tuloksia voi mahdollisesti selittää kaksi olettamusta, joita tämän tutkimuksen yhteydessä ei pystytty testaamaan. Ensinnäkin jäsenvaltion valtaväestöön kuuluvat henkilöt omistavat tiettyjä vähemmistöjä todennäköisemmin oman yksityisen kulkuneuvon ja näin ollen heidät pysäytetään useammin omassa yksityisajoneuvossa kuin julkisessa kulkuneuvossa tai kadulla. Toiseksi poliisin pysäytykset ovat usein rutiininomaisia liikennetarkastuksia. Mikäli nämä molemmat olettamukset pitävät paikkansa, ne selittäisivät valtaväestöön kohdistuvien pysäytysten korkean lukumäärän. Esimerkiksi Italiassa valtaväestöön kohdistuvista pysäytyksistä 96 prosenttia tapahtui yksityisajoneuvolla matkustettaessa, kun vastaava prosenttiosuus pohjoisafrikkalaisten kohdalla oli 43 prosenttia, romanialaisten kohdalla 55 prosenttia ja albaanien kohdalla 70 prosenttia.

Mitä poliisi teki pysäytyksen aikana?

Niiltä henkilöiltä, jotka olivat tulleet poliisin pysäyttämiksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kysyttiin myös, mitä poliisi pysäytyksen aikana teki.

Kuviossa 5 esitetään poliisin toimia koskevat tulokset kymmenessä jäsenvaltiossa haastateltujen vähemmistöä ja valtaväestöä edustavien ryhmien kohdalla. Koska useat valtaväestöä ja vähemmistöä edustavat vastaajat pysäytettiin yksityisajoneuvossa, poliisi pyysi yleensä heitä näyttämään ajokortin tai muita ajoneuvoon liittyviä asiakirjoja. Eräissä jäsenvaltioissa poliisi suoritti tiettyihin vähemmistöihin kuuluville vastaajille henkilötarkastuksen tai tarkasti heidän ajoneuvonsa. Tämä tapahtui Kreikassa 68 prosentille romanivastaajista (kun vastaava luku valtaväestöön kuuluvien vastaajien kohdalla oli 9 prosenttia ja albaanien kohdalla 4 prosenttia), Ranskassa 46 prosentille Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevista henkilöistä ja 38 prosentille pohjoisafrikkalaisista (kun vastaava luku valtaväestöön kuuluvien vastaajien kohdalla oli 21 prosenttia) ja Belgiassa 33 prosentille pohjoisafrikkalaisista (kun vastaava luku turkkilaisten kohdalla oli 17 prosenttia ja valtaväestöön kuuluvien kohdalla 8 prosenttia).

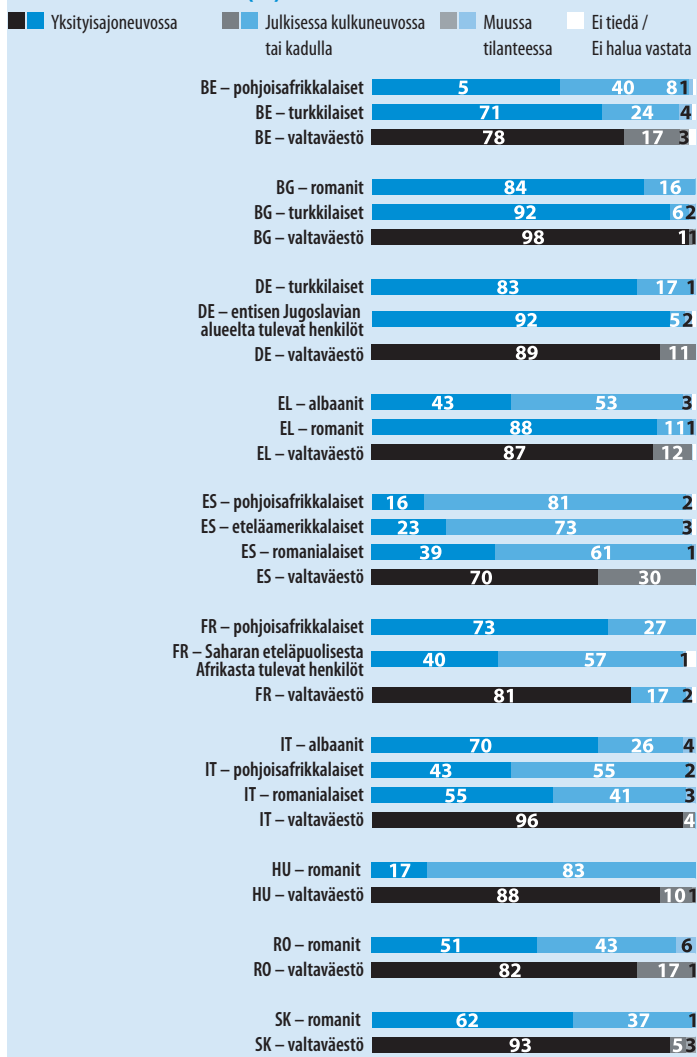
Kuviossa 5 esitetyt tulokset osoittavat myös, että vähemmistöön kuuluvilta henkilöiltä pyydettiin useammin henkilöpapereita kuin valtaväestöön kuuluvilta henkilöiltä. Esimerkiksi Saksassa sellaisten valtaväestöön kuuluvien henkilöiden prosenttiosuus, joita poliisi pyysi esittämään henkilöpaperinsa, oli 43 prosenttia, kun vastaava luku turkkilaisten sekä entisen Jugoslavian alueelta tulevien kohdalla oli 75 prosenttia. Vähemmistöjen edustajia myös kuulusteltiin useammin pysäytyksen jälkeen.

Kreikan romanit ovat erityisen paljon poliisin valvonnan kohteena. He olivat kaikkein eniten tungettelevien poliisitoimien kohteena. Esimerkiksi viimeisimmän pysäytyksen aikana 49 prosentille poliisin pysäyttämiksi tulleista Kreikan romaneista annettiin sakot, 41 prosentille tehtiin puhallus- tai huumeetesti ja 34 prosenttia pidätettiin ja/tai vietiin poliisiasemalle.

Nämä tulokset osoittavat, että eräissä jäsenvaltioissa on seurattava järjestelmällisesti poliisin tekemien pysäytysten laatua ja pysäytysten kohteeksi tulevien henkilöiden ja ryhmien valintaa sekä varmistettava, että pysäytykset kohdistetaan tasapuolisesti ja käytettävät keinot ovat lopputulokseen suhteutettuja.

Kuvio 4

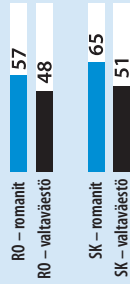
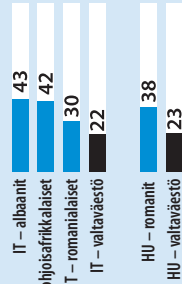
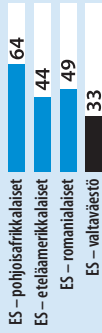
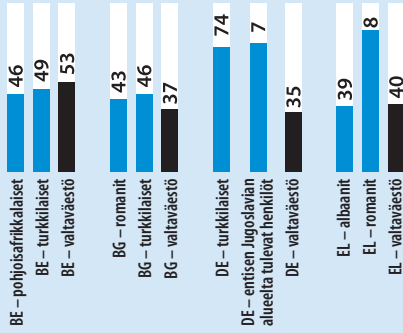
Viimeiseen poliisin pysäytykseen liittyneet olosuhteet (niiden vastaajien osalta, jotka olivat tulleet pysäytetyksi) kymmenessä jäsenvaltiossa haastateltujen valtaväestöä ja vähemmistöjä edustavien henkilöiden kohdalla (%)

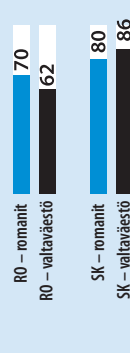
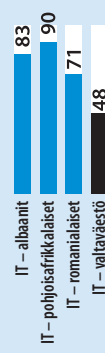
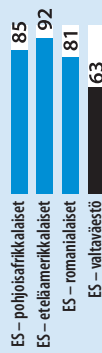
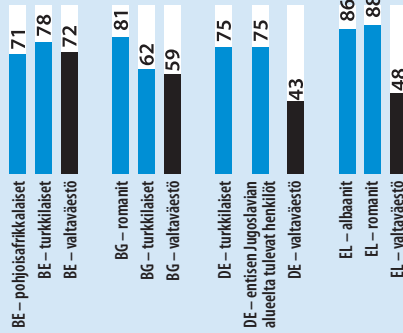
EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F6

Mitä poliisi teki viimeisimmän pysäytyksen yhteydessä viimeisen 12 kuukauden aikana (%)

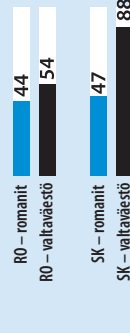
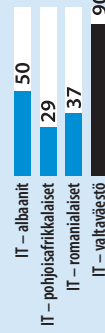
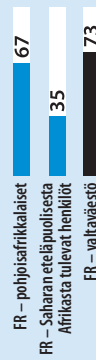
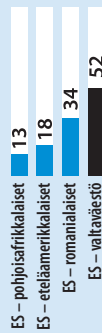
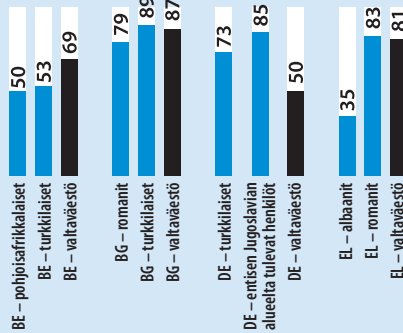
Esitti kysymyksiä

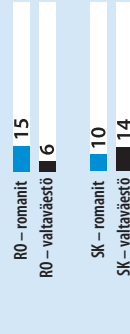
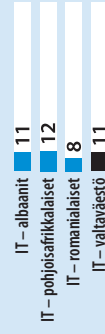
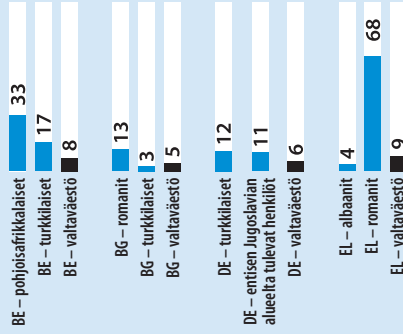
Pyysi näyttämään henkilöpäpaperit

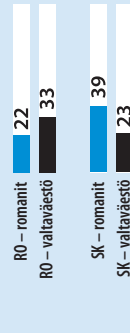
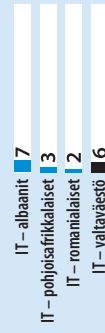
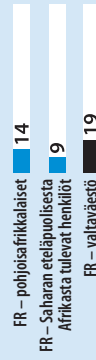
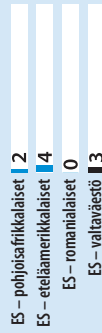
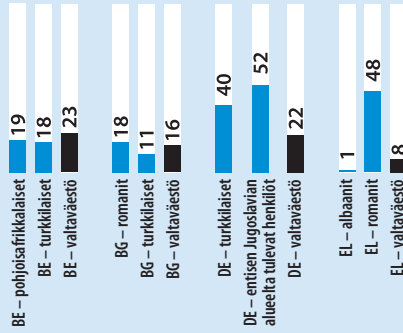
Pyysi näyttämään ajokortin tai muita ajoneuvon liittyviä asiakirjoja

Teki henkilö tarkastuksen tai tarkasti auton/ajoneuvon

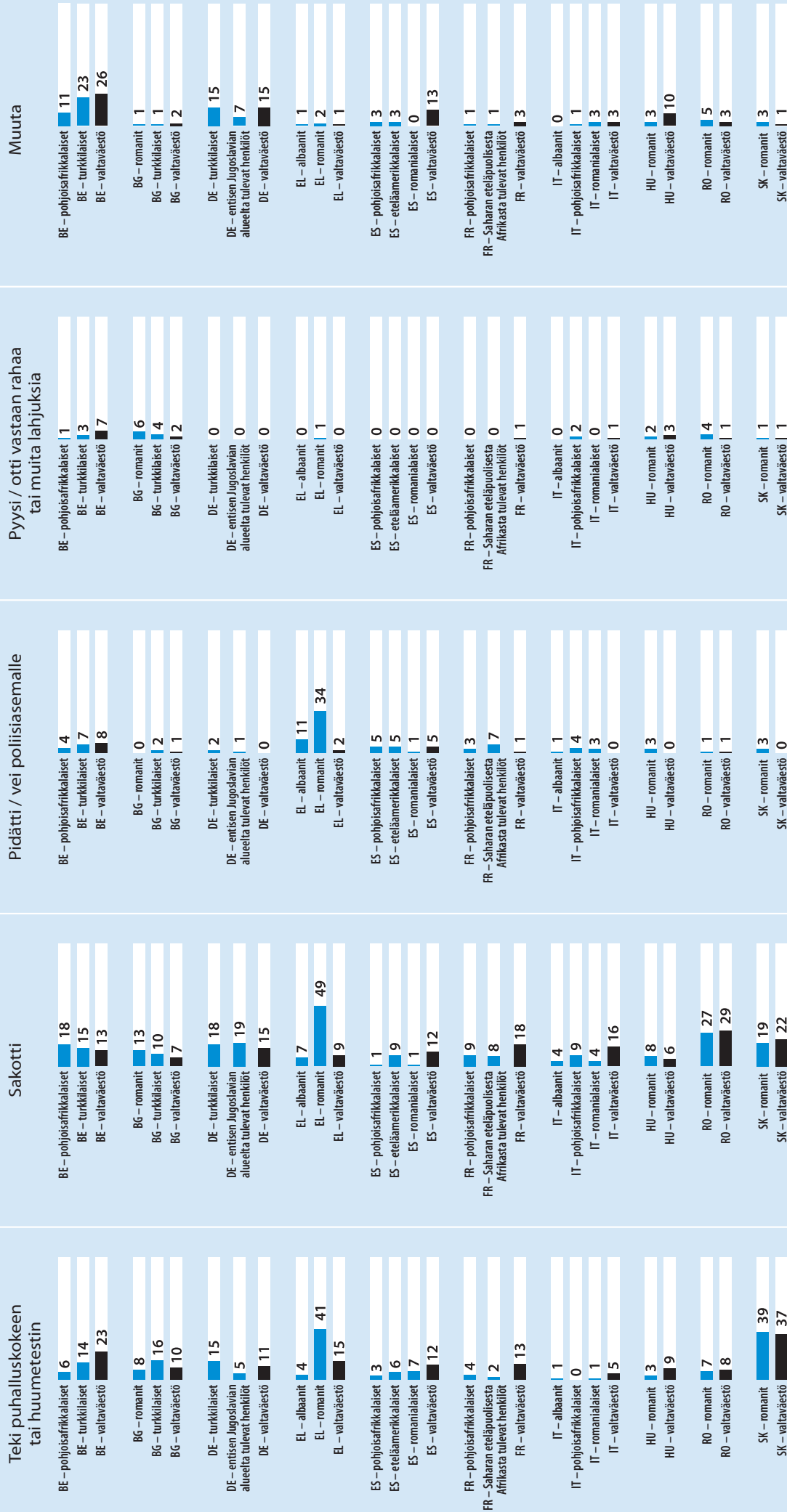
Antoi neuvoja tai varoituksen

EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F7

Kuvio 5 (jatkoa)

Mitä poliisi teki viimeisimmän pysäytyksen yhteydessä viimeisen 12 kuukauden aikana (%)

EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F7

Tällä hetkellä Yhdistynyt kuningaskunta on ainoa EU:n jäsenvaltio, jossa kerätään järjestelmällisesti tietoa kaikista poliisin tekemistä, mukaan lukien tietoa pysäytettyjen etnistä alkuperää koskevat tiedot. Kerätyt tiedot ovat myös yleisön saatavissa. Tämänkaltaisten tietojen avulla voidaan havaita, jos tiettyihin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten pysäytysten ja rikosten selvittämisen tai ehkäisemisen määrän välillä on kohtuuton epäsuhta. Näitä tietoja on luettava rinnakkain sellaisten tietojen kanssa, joista ilmenee, olivatko pysäytykset seurausta yksilön tekemistä lainvastaisista teoista tai voitiinko niillä estää tällaisia tekoja.

Kohtelu viimeisen pysäytyksen aikana ja luottamus poliisiin

Kohtelu pysäytyksen aikana

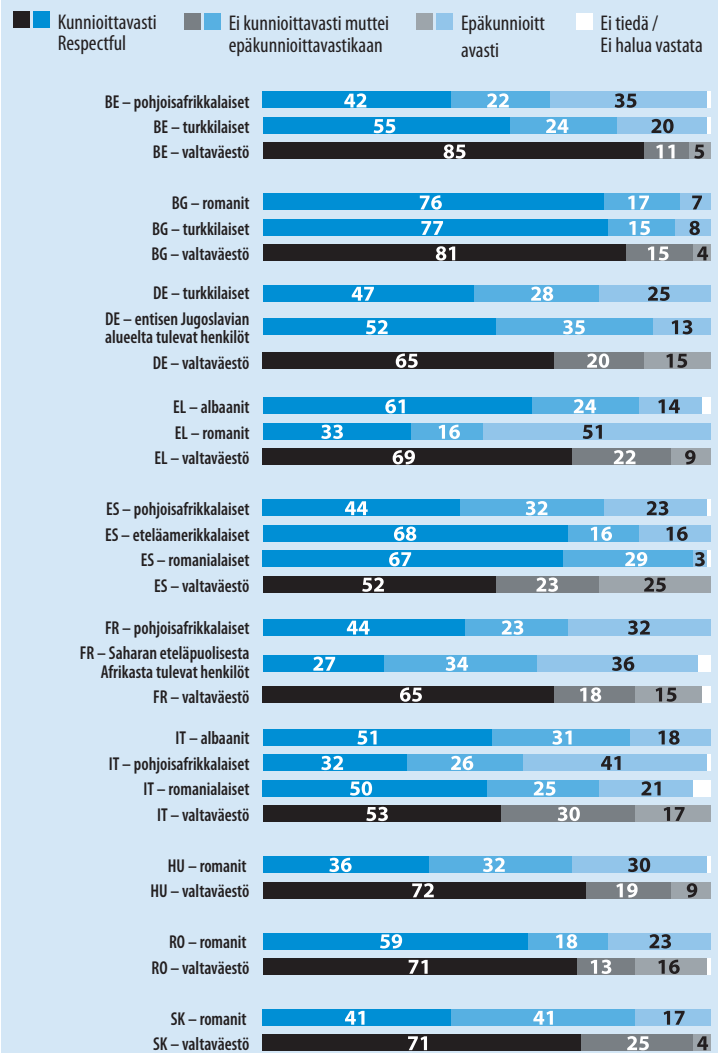
Haastatelluilta kysyttiin myös, miten kunnioittavasti poliisi kohteli heitä viimeisen pysäytyksen aikana. Kuviossa 6 kuvataan sitä, miten eri vastaajaryhmät kokivat poliisin heitä kohdelleen.

Tuloksista käy selkeästi ilmi, että valtaväestöön kuuluvat vastaajat pitivät poliisin tekemän pysäytyksen aikaista kohtelua useimmiten kunnioittavana, kun taas useimmat vähemmistöön kuuluvat vastaajat ilmoittivat poliisin kohdelleen heitä epäkunnioittavasti. Esimerkiksi Belgiassa 42 prosenttia pohjoisafrikkalaisista vastaajista, 55 prosenttia turkkilaisista vastaajista ja 85 prosenttia valtaväestöön kuuluvista vastaajista oli sitä mieltä, että poliisi kohteli heitä kunnioittavasti viimeisen pysäytyksen aikana, kun 35 prosenttia pohjoisafrikkalaisista, 20 prosenttia turkkilaisista ja 5 prosenttia valtaväestöön kuuluvista vastaajista piti poliisiin kohtelua epäkunnioittavana.

Bulgariassa yli kolme neljäsosaa vastaajista (76 prosenttia romaneista, 77 prosenttia turkkilaisista ja 81 prosenttia valtaväestöön kuuluvista vastaajista) ilmoitti poliisin kohdelleen heitä kunnioittavasti viimeisen pysäytyksen aikana. Tilanne on täysin erilainen muiden jäsenvaltioiden romanivastaajien kohdalla, sillä esimerkiksi 36 prosenttia Unkarin romaneista ilmoitti poliisin kohdelleen heitä kunnioittavasti, kun vastaava luku valtaväestöön kuuluvien vastaajien kohdalla oli 72 prosenttia.

Kuvio 6

Kuinka kunnioittavasti poliisi kohteli sinua viimeisen pysäytyksen yhteydessä (%)

EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F8

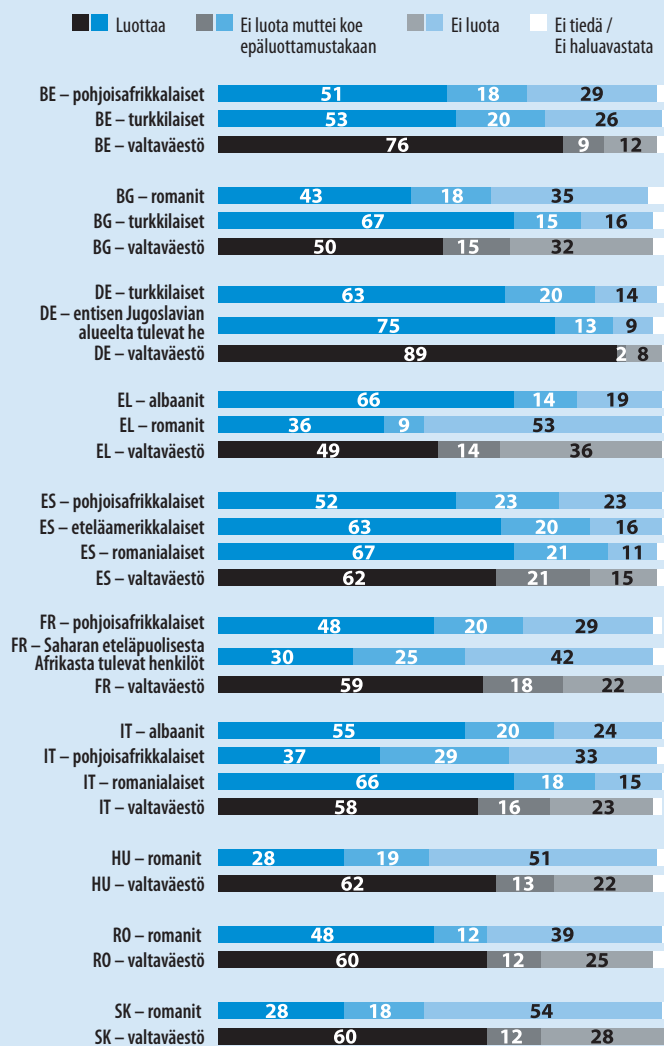
Yleinen, pysäytyksiin liittymätön luottamus poliisiin

Kun katsotaan vastauksia kysymykseen yleisestä luottamuksesta poliisia kohtaan - joka esitettiin *ennen* kysymyksiä poliisin tekemistä pysäytyksistä - vastaukset valtaväestön ja vähemmistön välillä eroavat huomattavasti toisistaan samassa jäsenvaltiossa. Kuviossa 7 esitettyjen tulosten perusteella voidaan todeta, että:

- **Espanjassa** ”poliisiin luottavien” vastaajien osuus eri ryhmissä oli lähes yhtä suuri: pohjoisafrikkalaiset 52 %, eteläamerikkalaiset 63 %, romanialaiset 67 % ja valtaväestö 62 %.
- **Saksassa** kaikki ryhmät luottivat vahvasti poliisiin, mutta valtaväestöön kuuluvien vastaajien luottamuksen (89 %) voidaan todeta olevan huomattavasti turkkilaisten vastaajien (63 %) ja entisen Jugoslavian alueelta tulleiden vastaajien (75 %) luottamusta korkeampi.

Kuvio 7

Luottamus poliisiin (%)

EU-MIDIS-tutkimus, kysymys F1

- **Kreikassa** albanialaiset maahanmuuttajat (66 %) luottavat poliisiin enemmän kuin romanit (36 %) tai valtaväestö (49 %). Albaanien korkeaa luottamusta poliisiin voidaan osittain selittää sillä, mitä he odottavat poliisivalvonnan olevan Albaniassa saatujen kokemusten perusteella.

Poliisia kohtaan tunnetun luottamuksen ja pysäytysten aikaisen kohtelun välinen suhde

Kun verrataan tuloksia, jotka kuvaavat yleistä luottamusta poliisiin ja vastauksia vähemmistöedustajille esitettyyn kysymykseen siitä, oliko poliisi käyttänyt etnistä profilointia heidän viimeisen pysäytyksensä yhteydessä, havaittavissa on selvä malli:

Puolet sellaisista vastaajista, jotka olivat tulleet poliisiin pysäyttämiksi mutta *eivät* katsoneet sen johtuvan etnisestä profiloinnista, ilmoittivat yleisesti ottaen luottavansa poliisiin, kun taas sellaisista vastaajista, jotka olivat tulleet poliisiin pysäyttämiksi ja *katsoisivat* sen johtuvan etnisestä profiloinnista, vain 27 prosenttia ilmoitti luottavansa poliisiin. Poliisin kohtelun kokeminen syrjiväksi on siis selkeästi yhteydessä poliisia kohtaan tunnettuun luottamukseen.

VASTAAJAN HENKILÖKOHTAISTEN OMINAISUUKSIEN VAIKUTUS POLIISIN TEKEMÄÄN PYSÄYTYKSEEN JA KOKEMUKSEEN PYSÄYTYKSEN SYYSTÄ

Tässä EU-MIDIS-tutkimuksessa, jossa keskityttiin erityisesti etnistä alkuperää ja maahanmuuttajataustaa koskeviin seikkoihin, kerättiin tietoja myös kaikkien *vähemmistöryhmiin* kuuluvien vastaajien henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten sukupuolesta, iästä ja ammattiasemasta.

Nämä tiedot selventävät eroja pysäytysten *kokemisessa* - poliisin pysäyttämien vastaajien prosenttiosuuksissa. Niiden avulla saadaan myös lisätietoja pysäytysten syyksi koetuista seikoista – niiden pysäytettyjen vastaajien osuudesta, jotka kokivat pysäytyksen johtuvan etnisestä alkuperästä tai maahanmuuttajataustasta, toisin sanoen 'etnisestä profiloinnista'.

Tulosten perusteella voidaan nimetä ryhmät, joiden jäsenet tulevat muita henkilöitä useammin pysäytetyksi ja jotka kokevat pysäytykset syrjivinä. Ne antavat myös viitteitä siitä, mitä ryhmiä poliisin on kohdeltava erityisen huolellisesti syrjivää kohtelua koskevien syytösten välttämiseksi.

Kun tarkastellaan kaikkien vähemmistöväestöjä vastaajien vastauksista koottuja yhdistelmä tietoja, seuraavat huomiot auttavat joidenkin tulosten ymmärtämisessä:

- **Sukupuoli:** Miehet tulevat pysäytetyksi naisia useammin. Keskimäärin 35 prosenttia vähemmistöä edustavista miehistä ja 14 prosenttia vähemmistöä edustavista naisista oli joutunut poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Miehet (38 %) olivat huomattavasti naisia (28 %) useammin sitä mieltä, että heidät oli pysäytetty etnisen profiloinnin perusteella.
- **Ikä:** 15 prosenttia 50-vuotiaista tai sitä vanhemmista vastaajista oli tullut poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kun taas 16–24-vuotiaista vastaajista 28 prosenttia, 25–34-vuotiaista 27 prosenttia ja 35–49-vuotiaista 25 prosenttia oli tullut poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Yli 50-vuotiaat vastaajat (29 %) olivat nuoriin ikäryhmiin kuuluvia vastaajia harvemmin sitä mieltä, että heidät oli pysäytetty etnisen profiloinnin perusteella.
- **Koulutus:** Mitä korkeammin koulutettu vastaaja oli (koulutuksen kesto vuosina), sitä todennäköisemmin hän ilmoitti tulleen poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana: esimerkiksi vain 16 prosenttia viisi vuotta tai vähemmän koulua käyneistä vastaajista ilmoitti tulleen poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana, kun taas 22 prosenttia sellaisista henkilöistä, jotka olivat käyneet koulua kuudesta yhdeksään vuotta, 25 prosenttia henkilöistä, jotka olivat käyneet koulua 10–13 vuotta ja 29 prosenttia henkilöistä, jotka olivat käyneet koulua 14 vuotta tai enemmän, ilmoitti tulleen poliisin pysäyttämäksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Tätä voidaan

mahdollisesti selittää sillä, että koulutetut vastaajat ovat paremmin integroituneet yhteiskunnan valtavirtaan ja ovat näin ollen helpommin poliisin tekemien pysäytysten kohteena pääosin valtaväestön asuttamilla alueilla työskennellessään tai niiden läpi säännöllisesti kulkiessaan. He tulevat useammin poliisin pysäyttämiksi, koska heidän koetaan olevan "väärässä paikassa" tietyissä ympäristöissä⁵. Asiaa voidaan selittää mahdollisesti myös sillä, että enemmän koulutetut ihmiset ovat paremmin perillä oikeuksistaan ja näin huomaavat myös herkemmin olosuhteet, joita voidaan pitää syrjivinä.

- **Ammattiasema:** Työttömät ja työtä tekevät vastaajat (28 % ja 26 %) olivat tulleet useammin poliisin pysäyttämiksi kuin kotona oleviksi tai palkatonta työtä tekeviksi itsensä luokittelevat henkilöt (14 %) tai "työmarkkinoiden ulkopuolella olevat" henkilöt (19 %), joihin kuuluvat myös eläkeläiset ja opiskelijat, viimeisen 12 kuukauden aikana. Tulokset ovat paremmin ymmärrettävissä, kun huomioidaan se, että naiset luokittelevat miehiä useammin itsensä kotona oleviksi tai palkatonta työtä tekeviksi, ja kuten edellä on todettu, naiset tulevat miehiä harvemmin pysäytetyksi. Kuten ikään liittyvät tulokset myös osoittavat, yli 50-vuotiaat eläkeläiset tulevat nuorempia henkilöitä harvemmin pysäytetyksi.
- **Perinteinen tai uskontoon liittyvä vaatetus:** Tutkimuksessa kysyttiin myös, käyttivätkö vastaajat perinteistä tai uskonnollista vaatetusta kodin ulkopuolella liikkueensa. Myönteisesti kysymykseen vastasivat lähinnä naiset. Kun tuloksia tarkastellaan sukupuolen näkökulmasta, huomataan, että naiset, jotka käyttivät perinteisiä tai uskontoon liittyviä vaatteita, tulivat poliisin pysäyttämäksi yhtä usein kuin naiset, jotka eivät käyttäneet kyseisiä vaatteita. Tulokset miehistä olivat samankaltaiset. Samanaikaisesti yhtä suuri osuus niistä henkilöistä, jotka käyttivät perinteisiä vaatteita, kuin niistä, jotka eivät käyttäneet perinteisiä vaatteita, koki tulleen pysäytetyksi etnisen profiloinnin perusteella. Tämä viittaisi siihen, että etninen alkuperä vaikuttaa vaatetusta enemmän pysäytetyksi tulemiseen sekä siihen, mistä pysäytetyksi tullut henkilö kokee pysäytyksen johtuvan. Muut tekijät, kuten miespuolisuus (yhdessä etnisen alkuperän kanssa), vaikuttavat vaatetusta enemmän pysäytetyksi tulemiseen todennäköisyyteen ja etnistä profilointia koskeviin kokemuksiin.
- **Maan kieli äidinkielenä:** Sellaiset vastaajat, jotka puhuvat asuinvaltionsa kieltä äidinkielenään, olivat useammin kuin muuta kieltä äidinkielenään puhuvat sitä mieltä, että poliisi oli pysäyttänyt heidät etnisen profiloinnin perusteella (46 prosenttia maan kieltä puhuvista, kun vastaava luku muuta kuin maan kieltä äidinkielenään puhuvien keskuudessa oli 33 prosenttia). Asiaa voidaan selittää myös sillä, että mitä paremmin integroituneita henkilöt ovat, sitä selkeämmin he kokevat kohtelun johtuvan syrjinnästä.

⁵ Sollund, R.: Racialisation in police stop and search practice – the Norwegian case, *Critical Criminology*, Vol. 14(3), erikoisjulkaisu "Ethnic Profiling, Criminal (In)Justice and Minority Populations", 2006, s.265–292.

RIKOKSEN UHRIKSI JOUTUMINEN JA POLIISILLE ILMOITTAMINEN

Vastaajilta tiedusteltiin EU-MIDIS-tutkimuksessa poliisin tekemien pysäytysten ja vastaajien poliisia kohtaan tuntemaan luottamuksen lisäksi heidän kokemuksiaan rikoksen uhriksi joutumisesta. Henkilöön kohdistuvien rikosten eli väkivallan, uhkailun ja vakavan häirinnän osalta haastatelluilta kysyttiin, olivatko he tai oliko joku toinen henkilö ilmoittanut tapauksesta poliisille, ja jos ei, syytä ilmoittamatta jättämiselle.

Kuviossa 8 esitetyt tulokset osoittavat syyt siihen, miksi henkilöön kohdistuvan rikoksen uhriksi joutuneet vähemmistöryhmien vastaajat eivät olleet ilmoittaneet viimeisimmästä väkivallanteosta, uhkailusta tai vakavasta häirinnästä poliisille. Haastatellut saivat kuvailla ilmoittamatta jättämisen syitä, ja haastattelijat luokittelivat saadut vastaukset 11 ennalta määritellyn luokan mukaisesti.

- Joka toinen väkivallan, uhkailun tai vakavan häirinnän kohteeksi joutunut (48 %) totesi, ettei hän ollut ilmoittanut asiasta poliisille, koska ei uskonut poliisin pystyvän tekemään asialle mitään.
- Vastaajista 13 prosenttia ei ollut ilmoittanut asiasta siitä heille aiheutuvan epämukavuuden, kuten menetetyin ajan tai asiaan liittyvän byrokratian, takia.
- Vastaajista 13 prosenttia jätti ilmoittamatta asiasta poliisille, koska he eivät pitäneet poliiseista tai pelkäsivät poliisia ja/ tai koska heillä oli aikaisempia huonoja kokemuksia poliisin kanssa asioinnista.

Nämä tulokset osoittavat, ettei poliisin toiminta julkisena palveluna herätä suurta luottamusta rikoksen uhriksi joutuneissa vähemmistön edustajissa. Erityisen huolestuttavana voidaan pitää havaintoa, jonka mukaan 13 prosenttia vähemmistöuhreista ei ilmoittanut asiasta poliisille poliisin kanssa asioimisesta saamiensa kielteisten käsitysten ja kokemusten takia. Kun näitä tuloksia tarkastellaan yhdessä muiden poliisia kohtaan tunnettua luottamusta kuvaavien lukujen sekä niiden tulosten kanssa, jotka kuvaavat sitä, kuinka kunnioitavasti vähemmistöt kokivat poliisin heitä kohdelleen viimeisen pysäytyksen aikana, on selvää, etteivät useat vähemmistöryhmät luota poliisiin tai koe poliisitoimintaa julkiseksi palveluksi, joka voisi auttaa heitä.

Kun otetaan huomioon, että tietyissä ryhmissä rasistisen rikoksen kohteeksi joutuneiden henkilöiden osuus oli erityisen korkea – 18 prosenttia romaneista ja 18 prosenttia Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevista henkilöistä katsoi joutuneensa rasistiseen motiiviin perustuvan väkivallan, uhkailun tai vakavan häirinnän kohteeksi – tutkimuksen tulokset ilmoittamatta jättämisestä osoittavat, että heikommassa asemassa olevien uhrien luottamusta poliisityöhön palveluna, joka tehokkaasti puuttuu rasistisia rikoksia koskeviin ilmoituksiin, pitää parantaa huomattavin ponnisteluin. Yksittäisiä vastaajaryhmiä koskevissa yksityiskohtaisissa tutkimustuloksissa, jotka on esitetty Tärkeimmät tulokset -raportissa (2009), annetaan lisätietoja henkilöistä, jotka ovat erityisen heikossa asemassa rasistiseen motiiviin perustuvaksi kokemansa rikoksen uhreina, poliisille moitettujen rikosten määrästä ja erityisesti syistä, miksi rikoksista ei ilmoitettu.

Kuvio 8

Syyt siihen, miksi viimeisimmästä väkivallanteosta, uhkailusta tai vakavasta häirinnästä ei ilmoitettu poliisille (%)

EU-MIDIS -tutkimus, kysymykset DD13 ja DE12

TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN

Data in Focus -raportin tulosten avulla päättäjät, lainvalvontaviranomaiset Tämän ja vähemmistöyhteisöt saavat tietoa monista asioista, joihin he voivat puuttua paikallisella, kansallisella tai yhteisön tasolla, kuten esimerkiksi seuraavat:

- Etniseen alkuperään ja muihin muuttujiin (kuten ikään) koetuksi perustuvia poliisipysäytyksistä saatujen, nimettömänä annettujen yhdistettyjen tietojen kerääminen voi auttaa tunnistamaan poliisipysäytysten yhteydessä mahdollisia syrjiviä profiloitikäytäntöjä. Tulosten avulla voidaan puuttua syrjivään kohteluun silloin, kun sitä havaitaan⁶.
- Pysäytysten laajuutta, tiheyttä, olosuhteita ja laatua koskevia yksityiskohtaisia tietoja voidaan käyttää mahdolliseen syrjivään kohteluun liittyvien mallien huomioimiseen. Poliisi voi käyttää näitä tietoja omien käytäntöjensä tutkimiseen ja tarkasteluun syrjivän kohtelun ehkäisemiseksi ja tehokkaan poliisityön toteuttamiseksi.
- Tietoja olisi kerättävä *sekä* vähemmistön *että* valtaväestön kokemuksista poliisin tekemien pysäytysten osalta, jotta mahdolliset erot kohtelussa voidaan tunnistaa ja selvittää.

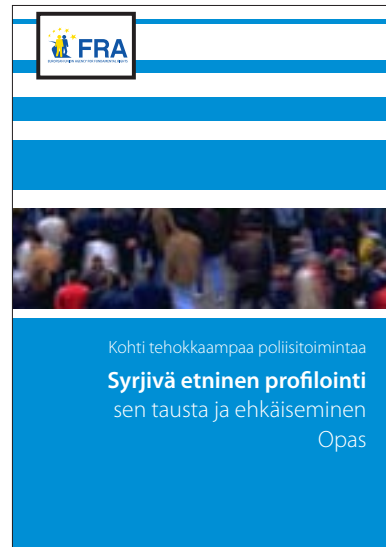
- Vaikka syrjivää etnistä profilointia on vaikea näyttää toteen, useiden tiettyjä vähemmistöryhmiä edustavien henkilöiden havainnot profiloinnista osoittavat, että vähemmistöjen ja poliisin suhteisiin on puuttuttava ja niitä on parannettava.
- Sellaiset vähemmistöt, jotka kokevat joutuneensa poliisin syrjivän profiloinnin kohteeksi, luottavat poliisiin vähemmän kuin muut vähemmistöryhmät. Näin ollen poliisin toimien kielteisiä vaikutuksia olisi tutkittava samanaikaisesti, kun vähemmistöryhmien luottamusta poliisiin pyritään parantamaan.
- Tutkimuksen tulosten perusteella on pyrittävä siihen, että myös vähemmistöt kokisivat poliisityön julkiseksi palveluksi, jonka avulla autetaan rikosten ja erityisesti rasististen rikosten uhreja.

Tämän Data in Focus -raportin tuloksia olisi luettava samanaikaisesti Euroopan unionin perusoikeusviraston julkaiseman oppaan "Kohti tehokkaampaa poliisitoimintaa – syrjivän etnisen profiloinnin taustaa ja sen ehkäiseminen: opas" (2010) kanssa.

⁶ EU-MIDIS-tutkimuksen myötä havaittiin, että useimmat vähemmistöön kuuluvat haastatellut olivat halukkaita antamaan etnistä alkuperäänsä koskevia tietoja nimettömänä, mikäli se auttaisi syrjivän kohtelun tunnistamisessa.

Tämä raportti liittyy Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa vahvistettuun syrjäntäkieltoon.

Näissä kahdessa Euroopan perusoikeusviraston (FRA) laatimassa raportissa käsitellään kahta toisiinsa läheisesti liittyvää aihetta poliisin ja vähemmistöjen välisten suhteiden aihepiiristä..

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA)

EU-MIDIS Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus

Data in Focus -raportti: Poliisin tekemät pysäytykset ja vähemmistöt

Suunnittelu: red hot 'n' cool, Wien

2011 – 16 s. - 21 x 29,7 cm

ISBN-978-92-9192-731-9

TK-30-09-255-FI-C

DOI: 10.2811/42265

Paljon Euroopan unionin perusoikeusvirastoa koskevaa tietoa on saatavilla Internetissä, perusoikeusviraston (FRA) www-sivulla (<http://fra.europa.eu>).

© Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2010.

Monistaminen sallittu ei-kaupallisiin tarkoituksiin, mikäli lähde ilmoitetaan.

Tähän julkaisuun sisältyvien valokuvien käyttöön tai kopiointiin liittyvää lupaa on pyydettävä suoraan tekijänoikeuden haltijalta.

© Aaron Kohr - Fotolia.com

ISBN 978-92-9192-731-9

9 789291 927319

TK-30-09-255-FI-C

VIERAILE WWW-SIVUSTOLLA:
<http://fra.europa.eu/eu-midis>

KATSO MYÖS:

EU-MIDIS – Main Results Report

EU-MIDIS – katsaus

Data In Focus 1: The Roma

Data in Focus -raportti 2: muslimit

Data In Focus 3: Rights Awareness
and Equality Bodies

TECHNICAL REPORT (ON-LINE)

SURVEY QUESTIONNAIRE (ON-LINE)

Julkaisutoimisto